

Zitierhinweis

Pešek, Jiří: Rezension über: Václav Matoušek / Pavel Hrnčířík / Zdeněk Šámal, Rozvadov 1621. Výzkum bojiště třicetileté války, České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2018, in: Český časopis historický, 2020, 2, S. 554-555, DOI: 10.15463/rec.86200975

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

jako příloha první části jeho cestopisu, bez širšího hudebně historického kontextu uvádí bibliografii o čtyřech položkách, jež zahrnuje dosud vydané edice této skladby. Absence bibliografie ve vydaném cestopisu podtrhuje zmiňovaný nedostatek interpretačního kontextu, který patří k očekávaným standardům moderních edičních podniků literárních, vyprávěcích, osobních i úředních pramenů z období raného novověku, zvláště ve vysvětlivkách, edičních poznámkách a komentářích. Tento osvědčený přístup uvedl do moderní ediční praxe Jaroslav Pánek již roku 1985 v kritickém zpřístupnění Březanových *Životů posledních Rožmberků*, v nichž zdařile spojil nároky na vědecké a popularizační pojetí díla, které je čtenářsky velmi přístupné.

Václav Bůžek

Václav MATOUŠEK a kol.

Rozvadov 1621.

Výzkum bojiště třicetileté války

České Budějovice, Veduta 2018, 206 s.,
ISBN 978-80-880-3033-1.

Václav Matoušek etabloval komplexní výzkum raně novověkých bojišť jako svého druhu samostatnou disciplínu v rámci historické archeologie.¹ Aktuální publikace, kterou připravil se spoluautory Pavlem Hrnčířkem a Zdeňkem Šámalem, se zaměřila na archeologické pozůstatky spíše dlouhodobých bojů než jedné velké bitvy u Rozvadova. Tam se na česko-falckém

pomezí v červenci a srpnu 1621 opakovaně střetl zbytek česko-falcké armády pod vedením hraběte Mansfelda s ligistickými, převážně bavorskými oddíly, jimž velel hrabě Tilly. Graficky bohatě vybavená kniha je rozdělena do devíti kapitol, po nichž následuje soupis pramenů a literatury a osobní i zeměpisný rejstřík. V druhé části knihy (s. 147–205) se kompletní text práce opakuje – již bez obrazového doprovodu – v angličtině.

Zájem autorů patřil po Matouškově přehledném úvodu o historii archeologických výzkumů bojišť třicetileté války na území ČR a Hrnčířkově kapitole o historických souvislostech a průběhu „bitvy“ u Rozvadova nejprve důkladnému, bohatě ilustrovanému zpracování podkladů na základě nedatovaného vyobrazení bojiště na letáku, vydaném Rafaelem Sadelerem a návazně podle kartografických podkladů ze 17. a 18. století. Staré grafiky a kartografické prameny byly tu konfrontovány s moderními mapami. Poté Matoušek s Hrnčířkem přešli nejprve ke geodetickému zaměření v (dlouhodobě) lesnatém terénu unikátně dochovaných reliktů opevnění. Cenná je kapitola, v níž Matoušek prezentoval výsledky archeologických sond a nálezy dochovaných pozůstatků vojenských střetů. Šámal velmi názorně seznámil čtenáře s metodami i výsledky detektorového průzkumu bojiště.

Závěr knihy staví před čtenáře otázku, co vlastně to dlouholeté, velmi komplexní, technologicky náročné a sofistikované zkoumání bojiště přineslo? Odpověď bude rozdílná, zformuluje-li ji obecný historik nebo historický archeolog. Letní válčení u Rozvadova v roce 1621 v podstatě nemělo zásadní vojenský a návazně politický význam. Na tom výsledky výzkumu nic nemění. Pro historickou archeologii bojišť

1 Srovnej zejména: Václav MATOUŠEK – Tomáš JANATA – Jan CHLÍBEC – Roman URBANI – Růžena ZIMOVÁ, Třebel 1647. *A battlefield of the Thirty Years' War from the perspective of history, archeology, art-history, geoinformatics, and ethnology*, Praha 2017.

a návazně dějiny raně novověkého vojenství však kniha přináší řadu metodologických podnětů a množství příkladně zpřístupněného pramenného materiálu.

Jiří Pešek

Tomáš MALÝ

***Obrazy a rituál. Římské korunovace
divotvorných Madon a koncept
barokní kultury***

Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2019,
324 s., ISBN 978-80-7422-691-5.

Výzkum barokní kultury má na brněnské filozofické fakultě úctyhodnou tradici, která ve druhé polovině 20. století vyvrcholila díly Josefa Války. V současné době se této tematice věnuje několik mladších badatelů, mezi nimi Tomáš Malý, který vhodně propojil domácí bádání s výzkumem prováděným v Českém historickém ústavu v Římě. Jako východisko pro vlastní výklad některých stránek barokní – v jeho pojetí potridentské – kultury si zvolil velkolepé slavnosti „římských“ korunovací Madon v letech 1732–1736, spojené s jejich rituálním ozdobením zlatými korunami zaslanými z Říma.

Předmětem korunovace se stala sochařská či malířská zobrazení Madony, umístěná na nejvýznamnějších poutních místech v Čechách (jezuitská Svatá Hora u Příbrami) a na Moravě (premonstrátský Svatý Kopeček u Olomouce) a v augustiniánském klášteře a kostele sv. Tomáše v Brně. Rituální korunovační slavnosti probíhaly podle předpisů vatikánské kapituly a v osmidenním programu vedle úzce liturgické části a kázání zahrnovaly také procesy s korunovaným artefaktem, ohňostroje, vojenské salvy a hudební doprovod. Tyto monumentální slavnosti, k nimž povolení z Říma zprostředkoval

vždy příslušný diecézní biskup, byly dosud pojímány především jako forma teatrálních inscenací a projev emocionálně vypjaté barokní mentality. Tomáš Malý se rozhodl překročit hranice oborů, využít metod historické antropologie a ukázat komplexní, tudíž i „profánní“, charakter těchto slavností.

Autor přistoupil ke zpracování tématu po důkladné heuristice v archivech a historických knihovnách na Moravě, v Čechách a samozřejmě ve Vatikánu, kde prozkoumal archiválie kapituly sv. Petra, uložené ve Vatikánské knihovně. Zároveň prostudoval rozsáhlý soubor evropské literatury, takže získal přehled o širokém badatelském spektru nové kulturní historie. Svou monografii rozdělil na dvě hlavní části; v první pojednal o interpretačních možnostech při uchopení korunovace Madon jakožto historického fenoménu, ve druhé o průběhu, sociálním zázemí, významu a prezentaci tohoto rituálu. Závěrem pak shrnul výsledky své analýzy se zřetelem k celkové charakteristice barokní kultury.

Z hlediska vztahu mezi českým a italským prostředím je důležité Malého pojetí „implementace specifického římského rituálu do zaalpského prostoru“ (s. 21). Autorovi nešlo o jakoukoli korunovací Madony (obrazy a sošky Panny Marie s korunou byly obvyklé i jinde, a to již ve středověku), nýbrž o upravený římský ritus. Ten se v 18. století uplatnil (kromě Itálie) na území habsburské monarchie a ještě výrazněji v polsko-litevské unii. Malý důmyslně argumentuje proti rozšířené tezi o *pietas Austriaca*, která je v novější literatuře pokládána za kult sjednocující a vyznařující z habsburského centra do ostatních dynastií ovládaných zemí.

Malý naopak zdůrazňuje, že mariánské korunovační slavnosti vycházely v jednotlivých zemích z iniciativy místních řeholních